

تصویر خاتمی در ذهنیت دانشجویان، پس از سخنرانی اول دیماه

اگر عاشقان را فراموش کنید، او به عشق جدیدی فکر خواهد کرد!

- ۱- آقای خاتمی باز هم مشکلات را تشریح کرد، نه راهکارها را....
- ۲- خاتمی نشان داد که قصد پشت کردن به اصلاحات و تجدید نظر در سیاست ها و راهکارهای خود را ندارد
- ۳- فصل خرید "قاقالی لی" به سر رسیده، بچه ها بزرگ شده اند و می خواهند که به وعده ها عمل شود
- ۴- حالا دیگر سخنرانی های امیددهنده کافی نیست، حتی اگر با کف زدن و سوت کشیدن، همراه باشد
- ۵- و.....

سخنان این دو گروه را از یک سر طیف به سر دیگر، مرور می کنیم، با ذکر این نکته که از نقل سخنان تکراری پرهیز شده است:

سعید قهرمانی، دانشجوی خبرنگاری می گوید: "من و دوستان هم فکریم به این نتیجه رسیدیم که آقای خاتمی به عهده ای که با مردم بسته وفادار است و راه اصلاح طلبی را برگشت ناپذیر می داند و به این نکته اساسی هم اشاره کرد که کارشکنی های زیادی در برنامه های اصلاح طلبانه ای او ایجاد کرده اند. احساس من این است که خاتمی در سخنرانی خود می خواست سوء تفاهم هایی را که بین او و مردم ایجاد شده برطرف کند و تا حدودی نیز موفق بود و بسیار واضح و روشن از نارضایتی مردم و دانشجویان صحبت کرد و این نارضایتی هم حق مردم است، چرا که مردم به ایشان رای دادند تا به وعده های خود عمل کند و ایشان هم عمل کرده اند، هرچند برخی از آن ها عمل نشده اما بسیار مهم بود. مسلماً خراب کردن هر چیزی وقت کمتری نسبت به ساختن آن چیز می خواهد و آقای خاتمی در این ۵ سال، خوب کار کرد و بنیاد و پایه ای اصلاح طلبی را بنا کرده که در خور ستایش است".

فریبا فراهانی، دانشجوی ادبیات فارسی دانشگاه آزاد می گوید: "امسال خاتمی بسیار روشن تر از سال گذشته صحبت کرد و مواردی را

رسانه های نوشتاری وابسته به گروه های سیاسی مختلف برحسب سلیقه آنان انعکاس یافت و از صدا و سیما نیز به طور کامل منتشر نشد. اما دانشجویانی که این سخنان را بی واسطه و دستکاری نشده شنیدند، آن را برای سایر دانشجویان بازگو کردند. این سخنان چه تاثیری بر جامعه دانشجویی داشت؟ همان جامعه ای که در رقم زدن رویدادهای ۲ خرداد ۷۶ و ۱۸ خرداد ۸۰ نقشی تعیین کننده داشت... آیا جامعه دانشجویی همچنان آرمان و وعده های خاتمی را باور دارد؟ آیا این سخنان، جامعه دانشجویی را به ادامه حمایت از جریان اصلاح طلبی ترغیب کرد؟ آیا دانشجویان به دلایل برخی بی عملی ها پی بردند و اقناع شدند؟ و آیا...

گفتگوی بی واسطه ما با گروهی از دانشجویان دانشگاه های مختلف در این زمینه، می تواند به یافتن پاسخ این پرسش ها کمک کند.

پاسخ ها را می توان در دو گروه عمده قرار داد. گروهی که عده شان زیاد نیست و امیدوارند، سخنان خاتمی را موفقیت آمیز و جسورانه تر از پیش می خوانند و همین لحن تند و انتقادی رییس جمهور را نتیجه پیشرفت اصلاحات می دانند و گروه پر تعدادی که دیگر سخنان خاتمی را بر نمی تابند و از وی انتظار انجام عمل دارند تا صحبت هایی که تکرار سخنان سال های پیش وی-در قالبی نو- است.

دیدار سالانه آقای خاتمی با دانشجویان که بهانه آن ۱۶ آذر (روز دانشجوی) و هدف آن سخن گفتن رو در روی وی با این قشر از جامعه است، امسال با تاخیری که ناشی از همزمان شدن ۱۶ آذر با ایام سوگاری امام نخست شیعیان و شب های قدر بود، در روز یکم دی ماه انجام شد.

کارشناسان و تحلیل گران با توجه به مسایل حاد و رخداد های شگفتی برانگیز ماه های اخیر در جامعه ایران، برای این دیدار و سخنرانی رییس جمهور حساب ویژه ای باز کرده بودند. آنان بر این باور بودند که وی در جمع این گروه نخبه جامعه بر موارد حساسی انگشت می گذارد که ای بسا نشان دهنده خط مشی جدید او در برخورد با مسایل باشد. دانشجویان در سال های اخیر به موتور محرکه حرکت اصلاح طلبی مورد نظر آقای خاتمی و حامیان ایشان موسوم شده اند، از همین رو انتظار می رفت در این دیدار، با توجه به تردیدهایی که در مورد روند اصلاحات ایجاد شده، رییس جمهور سخنانی شفاف و حتی افشاگرانه در مورد برخی جریان های بر زبان آورد.

در حال، این دیدار انجام شد و آقای خاتمی سخنانی ایراد کرد که به زعم برخی ها آتشین و امیدوارکننده و به اعتقاد گروهی دیگر، تکرار نظرگاهها و مواعید گذشته بود. این سخنان در

بین سخنانش عنوان کرد که در اصل به حاکمیت بر می‌گشت. خاتمی امسال از ناتوانی‌های خود هم سخن گفت و این ناتوانی‌ها را به افرادی نسبت داد که مخالف اصلاحات هستند. وقتی آقای خاتمی می‌گوید اگر جلوی دهان‌ها بسته شود، مردم دست به اسلحه می‌برند، از کنه این سخن مشهود است که نظام را مخالفان جریان اصلاح طلبی تهدید می‌کنند، نه اصلاح طلبان. اما سوالی که در مقابل من و بسیاری از دوستانم قرار دارد، این است که اگر روند اصلاحات در بر خورد با لایه‌هایی سخت از تفکرات سنتی و تعصبی به بن بست برسد، خاتمی چه خواهد کرد؟

مهدی جوزی می‌گوید: "مهم‌ترین دستاورد سخنرانی خاتمی در دانشکده‌ی فنی این بود که وی بیرون رفتن از جنبش اصلاحات را منتفی دانست و نشان داد که قصد تجدید نظر در سیاست‌ها و راهکارهای خود را ندارد. بسیاری در تحلیل‌های خود، سخنرانی خاتمی را تکرار مکررات دانسته‌اند اما در شرایط فعلی که اصلاح طلبان با مشکلات عدیده‌ای رو به رو هستند، این سخنان در جایگاه ویژه‌ای قرار دارد. خاتمی ریشه‌ی اصلاحات را

خشکیده معرفی نکرد چون که اصلاحات ریشه در مردم دارد و مردم هیچ وقت شکست نخواهند خورد. برداشت من از سخنان خاتمی این است که ایشان نمی‌خواهد جناح‌ها و مردم و حکومت را مقابل یکدیگر قرار دهد و باید در امور اعتدال داشت که این ویژگی یک سیاستمدار واقع بین است."

رضا حیدرزاده، دانشجوی اقتصاد بازرگانی دانشگاه علامه طباطبایی معتقد است که خاتمی همیشه سخنانی را بیان می‌کند که خواسته‌ی اکثریت مردم است و به قولی دلخواه ماست."

محمد حسین نادری از اعضای شورای صنفی دانشکده‌ی اقتصاد همان دانشگاه می‌گوید: "در سخنان خاتمی کم و بیش آن چه باید گفته می‌شد، بیان شد" و صابر فلاح عضو انجمن اسلامی آن دانشگاه که نظری مشابه دوستانش دارد، اضافه می‌کند: "اگر واقعا اصلاحات انجام شود، خیلی چیزها بر ملا می‌شود، به همین خاطر در راه اجرای اصلاحات مواعی وجود دارد."

یک دانشجوی حسابداری و عضو بسیج دانشجویی که می‌خواهد نام او را جواد. ع ذکر کنیم، می‌گوید: "سخنرانی آقای خاتمی در بین دانشجویان

یک فرصت سیاسی است برای جناح چپ و معمولاً در این مواقع، این جناح سعی در دفاع از عملکرد ناقص خود دارد و با سفسطه سعی می‌کند کمبودها و نواقص را بر دوش دیگران بگذارد در حالی که اگر به ضوابط و موازین دینی معتقد باشیم، می‌توانیم جامعه را در مسیر سالم قرار دهیم. خاتمی در سخنرانی خود بحث‌های تئوریک و بنیادی را مطرح می‌کند و انصافاً سخنرانی خوبی است اما در صحنه سیاسی موفقیت چندانی نداشته و این را می‌توان از عملکرد وی متوجه شد که در این سخنرانی هم سعی در توجیه آن داشت."

دختر دانشجویی که عضو شورای صنفی دانشکده‌ی اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی است، می‌گوید: "خاتمی برای عوض کردن جوی که اصلاح طلبان خاتمی پسند ایجاد کرده بودند، در دانشگاه حضور یافت. جوی که در پی سخنان برخی اصلاح طلبان در قالب این که اطلاعات شما دانشجویان کم است، باید صاحب ایدئولوژی شوید، منجر به ایجاد حالت بعضاً توهین آمیزی برای قشر دانشجو شده بود. امروزه می‌بینیم که دودستگی بین اصلاح طلبان وجود دارد و رفتارهای

اخیر آن‌ها در رابطه با قشر دانشجو منجر به این شده که خاتمی منتقدان بیشتری در میان دانشجویان داشته باشد و این شاید بدان معنی باشد که این اصلاح طلبان، دانشگاه را از دست داده‌اند. در مورد سخنان خاتمی، به نظر من آن چه باید بیان می‌شد، توسط ایشان شرح داده شد. البته انتظار این بود که با وجود مشاوران توانمند، سخنان بهتر و سنجیده‌تری در خصوص مساله ای چون بودجه گفته شود.

عباس امیری از دانشجویان دانشگاه تهران می‌گوید: «اینجانب از سخنان آقای خاتمی این گونه برداشت می‌نمایم که ایشان از وضعیت پیش آمده راضی نیست و در حال حاضر نمی‌تواند جوابگوی مردم، به ویژه قشر تحصیل کرده که به وی در راستای اصلاحات رای داده‌اند، باشد».

برداشت سید حسین بهتری، دیگر دانشجوی این دانشگاه از سخنان خاتمی آن است که ایشان به نحوی می‌خواهد قشر تحصیل کرده را که امید بسیاری به اصلاحات وی دارند، راضی نگه دارد ولی عملاً در این راستا کاری از پیش نمی‌برد.

ف. ک. از دانشجویان دانشکده‌ی خبر می‌گوید: «سخنان خاتمی بیان مجدد موانع کلی بود. البته من نه سخنرانی ایشان را کامل شنیدم و نه آن را خواندم و این خود یک پرسش محکم است که چرا امروز سخنرانی خاتمی با این درجه از اهمیت از سوی دانشجویانی که کم هم نیستند، پی‌گیری نمی‌شود. در مجموع، خاتمی می‌توانست به راهکارها اشاره کند و بیشتر آنها را تشریح کند، نه مشکلات را. به لحاظ عمومی، بیان مشکلات وقتی دایماً تکرار شود و گام بعدی برای بیرون رفتن و

حل مشکل به ساختار اجتماعی‌ای که با چالش روبه‌روست - در این جا دانشجویان - نشان داده نشود، مابا سرخوردگی و یاس روبه‌رو می‌شویم. حتی از فرصت‌هایی که ایجاد می‌شود و دانشجویان انتظار دارند به نحو مطلوبی از آن استفاده شود. باید در همان زمان بهره‌جست».

م. ج. دانش‌آموخته‌ی دانشگاه صنعتی شریف که خاتمی را از زمان تصدی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌شناسد و علاقه‌ی خاصی به شخص ایشان دارد، معتقد است: «علی‌رغم وجود صداقت در گفتار خاتمی در نزد دانشجویان و افرادی چون علما، امروزه سخنان وی حالتی «تکراری» [بِه خود] گرفته‌اند، لذا خواهان کمتری دارد و این به کاهش اعتماد مردم هم انجامیده است».

مدیر مسؤل یکی از نشریات دانشجویی که در مراسم روز دانشجو حاضر بود، می‌گوید: «حضور خاتمی در دانشگاه برای آرام کردن جو بود و فرو نشانیدن التهاب دانشجویانی که انتظار شنیدن چیزهای بیشتری را داشتند و می‌خواستند که خاتمی با ارایه‌ی سخنان رک و صریح، تکلیف را مشخص کند، اما این طور نشد و خاتمی هم دقیقاً به سوالات و مطالبات دانشجویان پاسخ نداد».

پ. س. از دانشجویان دانشکده‌ی خبر نیز معتقد است که: «سخنرانی خاتمی خوب بود ولی نه نسبت به خواسته‌ی دانشجویان. او اولین رییس جمهوری در نظام جمهوری اسلامی بود که از خودش انتقاد کرد. اگرچه آن چه را باید می‌گفت، نگفت. او باید دقیقاً کاری را که می‌خواهد انجام دهد، برای دانشجویان تشریح می‌کرد. او به رفرا دوم^۱ نه گفت. پس باید از او پرسید: حالا می‌خواهی چه کار کنی؟

کامران نجفی، دانشجوی پزشکی دانشگاه شهید بهشتی می‌گوید: «به نظر من مجموعه‌ی اتفاق‌ها و صحبت‌هایی که در حاشیه‌ی سخنرانی آقای خاتمی به وجود آمد، بسیار مهمتر بود چرا که نشان داد جنبش دانشجویی ساکت نیست، سطحی فکر و احساساتی برخورد نمی‌کند و همچنان به اوضاع و احوال سیاسی جامعه‌ی خودش حساس است. شعارهایی که داده می‌شد و درخواست‌هایی که از آقای خاتمی می‌شد، نشان دهنده‌ی این موضوع بود که فصل خرید قاقالی^۲ لی^۳ برای بچه‌ها تمام شده و این بچه‌ها بزرگ شده‌اند و می‌خواهند آن وعده‌ها عملی شود. اگر کسی به صحبت‌های آنها گوش ندهد، شاید خودشان راساً اقدام کنند و این برای کشور گران تمام می‌شود. به نظر من خاتمی باید از تمامی امکانات و قدرت خود استفاده کند و اگر نمی‌تواند، کنار برود و اگر نمی‌گذارند، باید تمام آن موارد را ذکر کند و از مردم به خصوص دانشجویان کمک بخواهد. مسلماً دانشجویان به درخواست و کمک او لبیک خواهند گفت. مگر او در انتخابات «یا علی مدد» نگفت، ما هم آمدیم، باز هم خواهیم آمد».

م. ح. دانشجوی کارشناسی ارشد کامپیوتر دانشگاه امیرکبیر می‌گوید: «برای من هیچ فرقی ندارد که خاتمی چگونه و چرا صحبت می‌کند، زیرا در صورت مشاهده عملکرد فرد، می‌توان بر تفکرات و اندیشه‌های او آگاه شد. خاتمی فردی است که با توجه به نیازهای جامعه در سال ۷۶ شعارهایی را مطرح نمود که در اصل نیازهای جامعه بود و هر فرد دیگری غیر از خاتمی این شعارها را می‌داد، مسلماً امروز جای خاتمی بود. خاتمی در سخنرانی خود پروسه‌ی اصلاحات را موفقیت‌آمیز خواند در حالی که همه می‌دانیم اصلاحات به بن بست رسیده است زیرا زندان‌ها پر از اصلاح طلبان است و روزنامه‌های اصلاح طلب توقیف شده است و نمایندگان مجلس با تهدید بازداشت روبه‌رو هستند. خاتمی در جایگاه رهبری اصلاحات راهکاری برای خروج از این بن بست ندارد».

پریسا درویش، دانشجوی علوم سیاسی دانشگاه آزاد اظهر می‌کند: «صحبت‌های آقای خاتمی هر چند که تکرار سخنان سال گذشته‌ی ایشان بود اما پرسش‌های دانشجویان هر فردی را که داعیه‌ی اصلاح طلبی داشته باشد، به تفکر وامی‌دارد. مردم در این برهه‌ی زمانی، مطالباتی دارند و برای رسیدن به آن‌ها، هزینه‌هایی را هم پرداخت کردند

که سهم دانشجویان در این بین بیشتر است. حال نباید فکر کرد دانشجوی متوجه نمی شود، ماه مه مثل دیگران "عمل" می خواهیم. احساس من این است که آقای خاتمی نمی خواهد بازورمندان رو در رو شود و این به ضرر او تمام خواهد شد و در این صورت مردم از او قطع امید می کنند."

علیرضا. ک دانشجوی مترجمی زبان انگلیسی می گوید: "معتقدم آقای خاتمی بانه گفتن به فراندوم در این سخنرانی، جبهه دوم خرداد را ضایع کرد و موضع منفی در برابر یکی از خواسته های مردم و اصلاح طلبان نشان داد که نشان از سهیم بودن [او] در قدرت است. از طرفی آقای خاتمی به ناتوانی های قانون اساسی اشاره می کند و [حال آن که] فراندوم هم همین را می خواهد. چطور آقای خاتمی در ۴-۵ سال گذشته قانون اساسی را بسیار دموکراتیک خواند و هدف اصلاح طلبی را اجرای آن دانست که این با سخنان اخیرشان متفاوت است. نکته ی بسیار مهم که دستاورد خاتمی بود، این است که در این ۵ سال محدودیت ها و شبهات و ابهامات قانون اساسی مشخص شد و نیاز به تغییر آن مشاهده گردید."

دانشجوی دیگری می گوید: "سخنان آقای خاتمی گذاشتن نقطه ی پایانی بر همه ی و عده های خود و امیدهای مردم بود. وقتی او در مورد بازداشت نمایندگان می گوید من نمی دانم چه باید کرد، و واقعاً از دانشجویان می توان خواست که آن شعارهای حاشیه ای را ندهند. اگر واقعاً ایشان ادعا می کنند که تنگناهایی در راه اصلاحات وجود دارد، چرا از فراندوم هراس دارد؟ آقای خاتمی امسال از مواضع خود عقب نشینی کرد و من مطمئن هستم که سال آینده هم از این عقب تر خواهد رفت." یکی از دختران دانشجوی دانشکده ی اقتصاد علامه طباطبایی با لحن خاصی می گوید: "الان

سخنرانی دیگر قانع کننده نیست، حتی اگر با کف زدن و سوت کشیدن همراه باشد! امروز آنچه نیازمند آن هستیم، عمل است.

شاید صحبت های مهدی مهدوی آزاد، مهندس مکانیک و کارشناس ارشد فلسفه ی علم، موضوع را به نحوی روشن تر بیان کند: "گفتمان خاتمی آن قدر عملیاتی شده که دیگر نیازی به شعار نداشته باشد. خاتمی هنوز - احساس می کنم - در فضای پیش از سال ۷۶ زندگی می کند، در فضایی که به عنوان یک نوع اپوزیسیون تعریف نشده در دنیا وارد کاست قدرت شده بود. ظاهراً هنوز باور ندارد که دو قوه از سه قوه کشور را در اختیار دارد. دوست دارم حرف های حجابیان را به یاد بیاورم که چند روز پیش از ترور شدنش اعلام کرد که ما دیگر بهانه ای نداریم و مردم از ما عمل گرایی می خواهند." مهدی آزاد تصریح می کند: "آن قدر آرمانی فکر نمی کنم که بخواهم ادعا کنم کارهای زیادی می شود کرد. اما قطعاً معتقدم که خاتمی همان کارهایی را که می توان هم انجام نمی دهد. یک ضرب المثل فرانسوی است که اگر عاشقانتان را فراموش کنید به عشق جدیدی فکر خواهد کرد. امیدوارم عشق بعدی آغاز یک تراژدی نباشد."

یکی از دانشجویانی که در یک ارگان دولتی مشغول به کار است، موضوع کارهایی را که خاتمی می تواند انجام دهد، ولی در انجام آن ها تعطل می ورزد، این گونه بیان می کند: "خاتمی در سخنرانی های به ظاهر افشاگرانه اش به دفعات از مواعی که در راه اصلاح امور در پیش دارد سخن گفته و می گوید. ماهم این مواعی را کاملاً می شناسیم و انتظار هیچ فعالیت قهرمان گونه ای را از او نداریم ولی آیا او در جاهایی که توانایی دارد، از تمام نیرو و امکاناتش استفاده می کند؟ وی در معرفی

وزیرانش در دور دوم ریاست جمهوری برای اقناع مخالفان برخی از کاندیداهای پست های وزارتی (نقل به مضمون) گفت که وی سیستم را تغییر داده لذا اگر برخی از وزیران، ظاهراً اصلاح طلب هم نباشند، مجبورند در این سیستم کار کنند ولی آیا مگر اجباری هست که کسانی که سابقه ای طولانی در نابودسازی بنیان های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی مملکت داشتند، دوباره در پست های خود باقی بمانند؟ شاید در دور اول ریاست جمهوری شان وجود چنین وزیرانی بابانه هایی چون نداشتن قدرت و اختیارات و این که هماهنگ شدن وی با سیستم، زمان می برد، قابل توجیه بود ولی در این دوره که اصلاح طلبی با وجود مجلسی هماهنگ، نهادینه شده بود، چرا؟ چرا قراردادهای نفتی که در عصری خبری دوران قاجار و پهلوی هم منتشر می شد، امروزه در وزارت نفت دولت اصلاح طلب از ملت ایران پنهان نگه داشته می شود؟ چرا افرادی به سمت سفیر ایران به کشورهای دیگر می روند که از اصول اولیه آداب و اخلاق هم به دور هستند و بعضاً خود آن ها یا اطرافیانشان در سفارت به واسطه ی جرم های اخلاقی بازداشت می شوند؟ چرا رییس جمهور باید در رأس شورای انقلاب فرهنگی که داعیه ی قانون گذاری دارد - آن هم تصویب قوانینی چون تحدید فعالیت های اینترنتی - بنشیند؟

در پایان، شاید بشود با نظر آرش کیخسروی، دانشجوی حقوق دانشگاه آزاد، پرونده ی تأثیر سخنان خاتمی بر دانشجویان را جمع بندی کرد که گفت: "صحبت های او، تکرار صحبت های گذشته بود و دانشجویان حاضر در مراسم به نمایندگی از تمام دانشجویان به او گفتند که دیگر شعار نده."

این گزارش با همکاری آقای علیرضا افشاری تهیه شده است.